

Tak sympaticky vypadající letopočet 2020 nezačal pro archeologické oddělení právě nejšťastněji a jakoby vše předznamenal blížící se nelehkou dobu. Od samého začátku roku jsme se nechtěně potýkali s vleklými personálními výpadky našich archeologů i techniků. Ty způsobily střídavě dlouhodobé zdravotní komplikace, poté práce v režimu Home office nebo povinná domácí online výuka s dětmi. Vše se nutně odrazilo v intenzitě terénních akcí, množství a rozsahu provedených archeologických výzkumů i vlastní muzejní práce. V předjaří, kdy se obvykle rozbíhají nové stavební aktivity a my s nimi zahajujeme první práce v terénu, zasáhla svět i nás koronavirová pandemie. A náhle bylo vše jinak, obtížně plánovatelné, měnila se pravidla, koordinace i možnosti naší práce, než na jaké jsme byli všichni doposud zvyklí. Záchranné archeologické výzkumy jsou navázané na stavební činnost, která byla mnohde utlumena, přerušena, přesunuta nebo naopak abnormálně urychlena. S mimořádným nasazením se i přesto podařilo realizovat určité množství záchranných akcí, z nichž představíme dvě nejzajímavější.

Převážná většina terénních archeologických akcí byla negativní, obvykle šlo o liniové stavby v obcích, drobné stavební zásahy, terénní úpravy nebo výstavbu rodinných domků rozesetých po celém Českokrumlovsku. Bohaté informace přinesl archeologický výzkum v centru Českého Krumlova u farního kostela sv. Víta a dle očekávání v Kájově, kde se již druhým rokem usilovně pracovalo na rekonstrukci farních budov, které jsou součástí poutního areálu kostela Nanebevzetí Panny Marie. Tato věhlasná církevní stavba prochází postupnou rekonstrukcí od 90. let 20. století za odborného dohledu památkářů i archeologů. V minulosti byly prozkoumány trasy nové dešťové kanalizace, které na mnoha místech prořaly původní hřbitovní areál obklopující kostel, výzkum proběhl při opravě budov východního křídla fary, adaptované pro potřeby řádových sester. Zde archeologové Jihočeského muzea v Českých Budějovicích v roce 2000 – 2002 objevili a prozkoumali nejstarší horizont osídlení – mocnou kulturní vrstvu 13. století obsahující početné zlomky keramických nádob, misek a pokliček. První zděná architektura byla výzkumem datována do 2. poloviny 15. století, razantní stavební proměnou pak fara prošla v 60. letech 17. století.

Z publikovaných informací jsme vycházeli i při zahájení archeologického výzkumu v roce 2019, kdy započala stavební rekonstrukce a adaptace budov západního křídla fary, přilehlých zahrad i vlastního vnitřního nádvoří areálu, jež trvala celé 2 roky. Komplex renovovaného západního křídla tvoří kaple sv. Jana Nepomuckého, vystavěná v roce 1669 a kaplanka z roku 1723. Jedná se o jednopatrové, částečně podsklepené prostory, které svou delší stranou uzavírají centrální travnatý dvůr s příjezdovou komunikací. V průběhu

výzkumu bylo položeno a prozkoumáno celkem 5 archeologických sond, 3 v interiéru a 2 v exteriéru. Formou dohledu byly sledovány přípojky, výkopy pro nové základy schodiště, terénní úpravy cest, teras apod. Nejstarší prozkoumané vrstvy datačně spadají do 13. století a jen potvrzují výsledky z předchozích výzkumných sezón. Tato tmavě šedá kulturní vrstva byla mocná okolo 30 cm a obsahovala keramické zlomky kuchyňské a stolní keramiky s typickými výzdobnými motivy rytou linií. Na dnech nádob byly hrnčířské značky. Objeveno bylo také množství zvířecích kostí, které představují běžný kuchyňský odpad. V interiéru byly zkoumány prostory sklepů, avšak očekávaný výsledek – odhalení původního odvodňovacího kanálu, který zde měl dle ústní informace probíhat – se nepotvrdil. Z hlediska funkčnosti byly sklepy nezasypané, udržované v provozním stavu. Zda byla původně podlaha valounová či jinak štětovaná nebylo možno ověřit, při zahájení výzkumu byla celoplošně dochována jen tmavě šedá hlinitá vrstva. V nepodsklepené vstupní části objektu byl objeven a zdokumentován relikt kamenného zdiva, které nebylo nijak provázáno ani nekorespondovalo s linií obvodových stěn. Díky stavebním zásahům do intaktních vrstev nebylo možno zdivo blíže datovat, lze však uvažovat o zbytku zdiva nějaké starší, před výstavbou kaplanky zde stojící stavby. V exteriéru byla položena sonda přiléhající k obvodovému zdivu kaple sv. Jana Nepomuckého, s cílem ověřit a potvrdit stáří stavby. Nejstarší horizont, který jsme prozkoumali, klademe na základě keramiky do 13. století. Žádné gotické ani barokní úpravy nebyly pozorovány, protože na vrstvu 13. století nasedala a místy ji porušovala přímo novověká planýrka pro vkopy na uložení vodovodních rour. V prostoru hospodářské zahrady jsme prozkoumali několik odpadních a planýrovacích vrstev. Jsou dokladem stavebních úprav interiérů farních budov, odkud byla nepotřebná suť vyvážena a posloužila ještě jako vyrovnávka terénu.

V centru Českého Krumlova jsme se intenzivně věnovali výzkumu u gotického farního kostela sv. Víta. Vlivem havárie dešťové kanalizace došlo na mnoha místech k podmáčení, propadu či naopak městnání vody, která místy narušovala statiku prostranství. Práce na renovaci byly rozvrženy do dvou etap 2019 – 2020. Kostel sv. Víta, prvně zmiňovaný k roku 1309, byl vybudován v JV části vnitřního města, na výrazné terénní hraně nad řekou. Hlavní přístup ke kostelu je veden z Horní ulice po mohutném kamenném schodišti, které vyúsťuje před vstup do objektu i do prostoru někdejšího středověkého městského hřbitova, dnes zcela zaniklého. Jeho nevelký prostor původně vymezovala na jižní straně městská hradba, východní a severní stranu hřbitova uzavíral komplex prelatury a kaplanky. Stísněný prostor pohřebiště záhy kapacitně nepostačoval, a proto byl v roce 1585 rozšířen o nový prostor na protějším břehu řeky, u kaple sv. Martina. U sv. Víta se v menší míře pohřbívalo až do 18. století, definitivní zánik je datován

k roku 1885, kdy byl tento hřbitov zrušen. Archeologický dohled prováděný v souvislosti s havárií a výměnou dešťosvodů byl vůbec první odborně vedeným průzkumem v nejbližším okolí kostela sv. Víta. Stavební zásahy a výkopy prováděné do 90. let 20. století nebyly nijak dozorovány, proto doposud chyběla představa o původních souvrstvích a intenzitě zdejšího pohřbívání. Dozorování současných výkopů přineslo alespoň dílčí informace. Na severní straně kostela v prostoru kolem hlavního vstupu nebyly narušeny žádné intaktní hroby a ve výkopech nebyly pozorovány ani dislokované lidské ostatky coby příměs v mladších vrstvách, jakoby se zde v minulosti vůbec nepohřbívalo. Situace na jižní straně kostela byla zcela odlišná. Ačkoliv ani zde nebyl hloubkou výkopu dotčen původní pohřební horizont etážových hrobů, množství lidských ostatků v druhotných polohách byl velmi vysoký a takřka v celé ploše podél ohradní zdi i u všech měněných dešťosvodů. Největší koncentrace byla dokumentována v liniích mezi jižním vstupem do kostela a ohradní zdí, kde takřka pod zádlažbou začínala až metr mocná vrstva zeminy napěchovaná lidskými kostmi v druhotné poloze, silně promíchanými a v nepůvodním uložení. Písemné prameny udávají, že v západní části hřbitova stála od 14. století kaple sv. Jeronýma, zvaná též německá, s kostnicí vyhloubenou pod hlavním oltářem. V nařízení z roku 1697 je zmínka, že kosti zde uložené byly dobře uspořádané. Objevená koncentrace lidských ostatků by s existencí kostnice plně korespondovalo. V pramenech jsou dále zmínky o drobných stavbách nebo kaplích v prostoru hřbitova, zda dokumentovaný relikt kamenného zdiva či odsekané náběhy klenutí v ohradní hřbitovní zdi s těmito stavbami souvisejí nebylo v průběhu výzkumu možno potvrdit ani vyvrátit, nicméně do budoucna bude nutné jim věnovat další pozornost. Za zmínku stojí i objev učiněný v druhé etapě prací přímo u monumentálního nástupního schodiště. Na povrchu vzniklá kaverna upozornila na odnos materiálu a propad dlažby nad schodišťovými stupni. Vzniklá statická porucha ohrožovala samotnou konstrukci i bezpečnost chodců na tomto frekventovaném schodišti. Poté, co firma demontovala dva kamenné schodišťové stupně, byl v celé délce paralelně kopírující první schod objeven nefunkční historický kanál. Jeho dno a stěny byly vyzděné z cihel, svrchní krytí bylo z kamenných ploten. Kanál byl svou konstrukcí datován do 19. století a nepochybně měl za úkol odvodňovat nástupní prostor nad schodištěm. Vlivem necitlivých stavebních zásahů v druhé polovině 20. století byla jeho konstrukce lokálně poškozena, kanál přestal plnit svou funkci a množství vsakovaných dešťových vod si tak našlo jinou cestu, což vedlo k odplavení materiálu, vzniku nebezpečných dutin a propadu dlažby. Historický kanál byl vyčištěn, zdokumentován a nově zprůchodněn. Zprvu drobná akce havárie a výměny dešťových svodů u kostela sv. Víta přinesla v konečném důsledku řadu podstatných dosud neznámých informací, ať už o reliktech zaniklých staveb, dobových kanalizačních úpravách či specifickému ukládání ostatků.

Na terénní výzkumy navazující laboratorní zpracování probíhalo i v uplynulém roce dle zavedených standardů. V rámci práce se sbírkou byla dokončena kompletní digitalizace diapozitivů z výzkumných sezón 1993 – 2005, nascanováno, digitálně vyčištěno a barevnou korekcí upraveno bylo zbývajících 483 diapozitivů. Tím je soubor čítající 2583 snímků kompletně digitalizován a připraven k dalšímu využití či prezentaci.